

Otevřený dopis Jaderných veteránů České republiky Radě guvernérů IAEA ze dne 25. 3. 2022

My, Jaderní veteráni České republiky, sledujeme s velkým znepokojením počínání ruských vojsk po jejich invazi na Ukrajinu. Napadení je provázeno zabíjením obyvatel, ničením civilních objektů, infrastruktury, zemědělství a životního prostředí Ukrajiny, a také vojenským obsazením dvou jaderných elektráren.

Většina členů našeho spolku schválila a 28. 2. 2022 zveřejnila dokument „Výzva spolku Jaderných veteránů České republiky k ukončení vojenské invaze Ruské federace na Ukrajinu“. Požadujeme v něm zastavení bojů a návrat vojsk mimo území Ukrajiny a vyhlášíme podporu ukrajinským veteránům jaderné energetiky. Deklarovanou podporu realizujeme přímou pomocí konkrétním odborníkům z Kyjeva. Naši výzvu podpořila Česká nukleární společnost a také akceptovala Evropská nukleární společnost. K výzvě se připojily spolky jaderných veteránů Bulharska, Finska a Ukrajiny.

Ve dnech 2. a 3. března 2022 se uskutečnilo mimořádné zasedání Rady guvernérů IAEA věnované otázkám vlivů současné situace na Ukrajině na jadernou bezpečnost a radiální ochranu, na zabezpečení jaderných materiálů a uplatňování záruk na základě Smlouvy o nešíření jaderných zbraní. Rezoluci jsme prostudovali, plně ji podporujeme a navazujeme na ně svými doporučeními.

Je nám také známo, že představenstvo Evropské nukleární společnosti rozhodlo (8. 3. 2022) takto: Evropská nukleární společnost pozastavuje veškeré aktivity s organizacemi spojenými s úřady Ruské federace a Běloruska do ukončení ruské agrese na Ukrajině a pozastavuje podnikové členství ROSATOM a ATOMTEX v Evropské nukleární společnosti až do odvolání. Dále podporujeme prohlášení generálního ředitele IAEA, pana Grossi: „... aby se všechny strany zdržely jakýchkoli opatření nebo akcí, které by mohly ohrozit ochranu jaderného materiálu a bezpečný provoz všech jaderných zařízení“.

Respektujeme i to, že známý ukrajinský jaderný odborník a bývalý člen Rady guvernérů IAEA pan Nikolaj Steinberg zaslal panu generálnímu řediteli Grossi otevřený dopis obsahující řadu otázek, návrhů a také výhrad k dosavadnímu konání IAEA v situaci agresivního napadení Ukrajiny Ruskou federací. Jeho otevřený dopis plně podporujeme nejen jako veteráni jaderné energetiky a průmyslu, ale také jako občané státu, který byl v roce 1968 subjektem vojenské invaze a dlouholeté okupace vojsky Varšavského paktu v čele s armádou bývalého SSSR.

Předkládáme Radě guvernérů IAEA následující náměty a doporučení vycházející z našich zkušeností, v souladu s výše zmíněnými zjištěními a stanovisky:

- Doporučujeme Radě guvernérů IAEA, aby z titulu své role a odpovědnosti za bezpečnost jaderných zařízení oslovila neprodleně Valné shromáždění Organizace spojených národů a projednala ohrožení jaderných elektráren v Ukrajině ze strany agresora, zpochybnila zajištění jaderné bezpečnosti při mírovém využití jaderné energie v Evropě, a vyžádala si potvrzení mandátu IAEA konat neprodleně v této záležitosti.

Vycházejíce z našich zkušeností a praktických znalostí zajištění jaderné bezpečnosti, považujeme za nutné, aby se IAEA celou svojí autoritou (podpořenou stanoviskem hlasování 141 zemí proti ruské vojenské agresi) pokusila svým jednoznačným stanoviskem o prosazení následujících opatření:

- Agresor musí ihned opustit území všech jaderných elektráren a dalších jaderných zařízení Ukrajiny, pokud je obsadil. Totéž platí o poradcích dosazených z firmy Rosatom jako dozoru nad činností personálu ukrajinských jaderných elektráren.
- Vyhlášení a prosazení dodržování bezletového prostoru, jak pro letadla, tak pro rakety a dělostřelbu nad jadernými elektrárnami a ostatními jadernými zařízeními, obsahujícími radioaktivní materiály. Bezletový prostor (mělo by jít o zavedení 10km pásma bez vojenské přítomnosti ozbrojených sil všech států

konfliktu, aby nebylo možné v této zóně vybudovat logistická centra ozbrojených sil ani jiná podpůrná centra zneprátelených armád) musí kontrolovat vojenské jednotky mezinárodních sil Organizace spojených národů s vyloučením vojsk agresora.

- Vyslání misí IAEA na kontrolu ukrajinských jaderných zařízení s cílem zajistit alespoň obranný mechanismus a status bezpečného provozu. Na dobu působení mezinárodních misí na všech jaderných elektrárnách musí být vyhlášen a dodržován klid zbraní vymáhaný mezinárodními silami (s vyloučením agresora).
- Vzít pod ochranu Organizace spojených národů personál jaderných elektráren a považovat jakýkoli útok na jaderná zařízení za útok na personál Organizace spojených národů. To je konkrétní krok na podporu jaderné bezpečnosti.
- Revidovat neprodleně jednoznačný výklad Statutu IAEA. Statut a relevantní řídicí dokumenty IAEA musí být doplněny o principy pro období, kdy se ocitnou jaderné elektrárny i jiná jaderná zařízení v oblasti válečného stavu nebo ve stavu teroristického napadení (zejména typu státního terorismu), aby mohlo být udrženo/znovu nastoleno zajištění jaderné bezpečnosti.
- Mezinárodní síly Organizace spojených národů musí provést revizi stavu jaderných materiálů v jaderných elektrárnách Zápороžská a Černobyl, doposud obsazených ruskými vojsky. Tato vojska musí území elektráren neprodleně opustit, a to včetně expertů Rosatomu. Ovlivňování řízení okupované jaderné elektrárny dosazenými experty je zcela jistě v rozporu s Limity a podmínkami provozovaných jaderných elektráren.

Teprve po nastolení výše uvedených opatření a splnění doporučených požadavků bude možné konstatovat, že jaderná bezpečnost a její dodržení jsou znova plně pod kontrolou IAEA.

Vážená Rado guvernérů IAEA, velkou naději vzbudilo sdělení z Vašeho zasedání dne 7. března 2022, že ředitel Grossi je připraven vycestovat na Ukrajinu a pomoci řešit uvolnění jaderných elektráren od okupantů na místě. Dosud, k tomu nedošlo. Máme za to, že IAEA tak přišla o příležitost potvrdit svoji důležitost a zvýšit svou prestiž jako mezinárodní instituce ustavená Organizací spojených národů pro oblast mírového využívání jaderné energie a nešíření jaderných materiálů. Stále považujeme za důležité, aby oficiální mise IAEA odcestovala ověřit situaci v jaderných elektrárnách Černobyl a Zápороžská co nejdříve.

I když je role IAEA především odborná, za současné situace musí nutně přesáhnout i do politických a politicko-vojenských aktivit.

Jaderná energetika nezíská důvěru pouhými opakovanými prohlášeními IAEA, že na ukrajinských jaderných elektrárnách je vše v pořádku. Pokud nebude zaručeno dodržování a vynucování jaderné bezpečnosti a ostrahy i v mimořádných situacích typu války a státního terorismu, není možné počítat s žádoucím rozvojem bezemisní jaderné energetiky a s důvěryhodným potvrzením bezpečnosti jaderných zařízení.

Jménem signatářů z řad členů spolku Jaderní veteráni

Dalibor Matějů
vice-prezident

Jiří Marek
prezident

